

ЛУЛАТА, КОЯТО ПАДНАЛА ОТ НЕБЕТО

Превод от полски: Ани Божкова, 1989

chitanka.info

Един селянин косил ливадата си от сутринта до пладне.

Като капнал от умора, седнал на една купчина сено да си почине и да хапне от това, което жена му била сложила в торбата. Изял няколко филии сух хляб, защото беден селянин като него не можел да си позволи преди жътва по-хубав обяд, и дълбоко се замислил ще може ли да изкара с жена си и децата до новата реколта.

— Абе, макар и недояли, все ще преживеем някак, но лулата ще трябва да зарежа, защото не мога да отделя за тютюн нито грош — въздъхнал тъжно той.

Известно е, че на човек, свикнал да пуши лула, му е криво без нея, и нищо чудно, че за да задоволи поне малко желанието си да запуши, бедният селянин извадил от джоба си празната лула и започнал да подръпва от студеното ѝ чибуче. Но понеже от самоизмамата никой не може да има нито истинска полза, нито утеха, скоро това мнимо пушене така му опротивяло, че се ядосал, треснал лулата в земята, станал и отново се заловил за работа.

Когато отишъл до лежащата наблизо коса и се навел да я вземе, изведнъж усетил, че нещо го ударило по главата, а после паднало в тревата. Той претърсил тревата под краката си и — о, чудо! — намерил украсена с резба лула, с дълго, кехлибарено чибуче. И което е най-странно, лулата била още недоизпушена, топла. За да се увери, селянинът дръпнал от нея един-два пъти и онемял от почуда и възторг. Откакто се помнел, не бил опитвал такъв тютюн. Понякога, когато го викали в канцеларията на чифликчията, вдишвал дима от неговата лула, но дори той не бил такъв благоуханен, като този, който пушел сега.

„Кой би могъл да захвърли такава лула и то, без да я допуши? — чудел се селянинът. — Ами ако това е някаква коварна шега?“

Започнал внимателно да се оглежда наоколо няма ли да види този странен шегобиец. Но тъй като нито наблизо, нито в далечината се виждала жива душа, селянинът решил, че лулата би могла да падне само от небето.

Но кой я е изпуснал оттам, той така и не научил до края на живота си. Много години пушел чудната лула, която имала свойството никога да не загасва. Ето защо не му се налагало да си купува тютюн за нея и успял да си спести доста парици.

Ако селянинът беше доживял до ден-днешен, сигурно щеше да знае да чете и като прочете тази приказка, щеше да разбере на кого е трябвало да бъде благодарен за този необикновен подарък.

А нещата стояли така:

Някога този, който отивал войник, служел най-малко двайсет и пет години, а често и много повече. И ако се направи една простичка сметка, излиза, че се връщал вкъщи измъчен, с прошарена коса и съсипан, а още по-лошо — съвсем отвикнал от полската работа или от своя занаят.

По-здравите ветерани пътували по селата, където намирали у селяните сърдечен прием. Такива скитащи се ветерани били наричани странстващи войници. За временен подслон и паница чорба те се отблагодарявали на селяните, като им разказвали за походите и битките, в които участвали, и понеже били хора с голям житейски опит, често им давали съвети как да се защитават от прекомерния гнет на чифликчиите и управителите. Затова хората дълго пазели с благодарност спомена за странстващите войници.

Един войник, завръщайки се в родното си село, като не заварил там своето семейство и познатите си, тръгнал да се скита из страната. Навсякъде, където отивал, бил приет много гостоприемно и сърдечно, защото бил сладкодумен и умен човек, но никъде не се задържал дълго, понеже бил избухлив и често се карал с прислугата и управителите на чифлика, които презрително наричал господарски слуги. Те пък донасяли на чифликчията, че и при най-малките недоразумения между него и селото, войникът съветва селяните да бранят своите интереси, ако се наложи дори със сопа или с климия^[1], а пък господарят лесно намирал начин да се разправи с размирника. Ето защо на този странстващ войник честичко му се налагало бързо да излезе от селото, за да не попадне в ръцете на всемогъщия господар, който, без да обръща внимание на ефрейторските му нашивки и ордени, можел да му удари толкова тояги, колкото си поиска. Затова неведнъж му се случвало да нощува в полето или в гората, като понякога примирал от глад.

Веднъж — било вече късна есен — войникът трябвало да пренощува в една гора край пътя. Направил си постеля отклони и листа, седнал на нея и извадил от голямата си войнишка торба последния си крайщник сух хляб. Изневиделица, сякаш изпод земята,

пред него се появило едно беловласо треперещо старче, облечено с вехти селски дрехи.

— Откъде се взе, дядо? — попитал го учуденият войник.

— Ами скитам се по света — отвърнал старецът. — Видях, войниче, че си се разположил тук да нощуваш, та исках да те помоля да си почина при тебе.

— Че защо не — казал войникът. — Ей сега ще поразширя леглото, а шинелът ми ще стигне да се завием и двамата.

Забелязал той, че старецът лакомо гледа към хляба, и му го подал.

— Виждам, че си гладен, дядо, ето, на, хапни си от това, което имам.

Старецът така настървено се нахвърлил на хляба, че набързо го изял целия, без да остави нито едно късче. Друг на мястото на войника щял да каже нещо хапливо на старчето за това, че е злоупотребило с гостоприемството му. Но той, макар и да му било криво, че ще си легне с празен стомах, не показал с нищо, че е недоволен. Напротив, в душата си съжалил стареца и си помислил:

„Вижда се, че е по-гладен и от мене, щом като изяде хляба и нищо не ми остави.“

Сетне отишъл в гората да донесе вода от близкото изворче, защото се страхувал, че старецът ще го свие корем от толкова голямо парче сух хляб.

Върнал се с пълна манерка и що да види — на постелята седяло не бедното дрипаво старче, което оставил, а величествен старец с бяла брада, с бяла, дълга до земята одежда и червено кадифено наметало.

— Кой сте вие, господарю? — попитал го смаяният войник. — Не знаете ли къде се дяна дядото, който щеше да нощува при мене?

— Никъде не се е дянал — отвърнал с усмивка почтеният старец. — Аз съм този, за когото питаш.

— Но каква е тая работа, да не сте магьосник, та така се преобразявате? — недоверчиво промърморил войникът.

При тези думи старецът заплашително свъсил вежди и направил такова движение, сякаш искал да заплаши войника с юмрук, но се въздържал и само добродушно го смърлил:

— Не виждаш ли ореола над главата ми? От него би трябвало да разбереш, че съм светец, а не подъл магьосник.

— Вярно бе — рекъл съкрушеният войник. — Веднъж видях на някаква икона един светец, който приличаше на вас.

— Точно така — съгласил се почитеният старец. — Аз съм свети Петър, едно време бях рибар, а сега съм ключар на рая.

— Простете ми, че веднага не ви познах, ваша милост — заоправдавал се войникът, — но никога не съм допускар, че...

— ... че понякога слизам от рая на земята. Нали това искаше да кажеш?

— Познахте — потвърдил войникът и млъкнал, но по очите му се виждало, че иска да попита още нещо, а не смее.

Любопитството му обаче било задоволено, понеже свети Петър прозрял неговите неизречени мисли, и казал някак си засрамено:

— Виждаш ли, драги, макар че нищо не ми липсва, често тъгувам да видя живи хора. Затова, щом ми остане свободно време, слизам на земята да видя как живеят и работят хората. За да не ме познаят и за да не се стесняват от мене, се обличам в селски дрехи. Ходя по селата и слушам какво говори и мисли народът. Случва се понякога да напътствам хората с полезни съвети, разбира се, до колкото мога... На тебе също ще ти помогна с удоволствие да влезеш в рая, защото се убедих, че си честен и трудолюбив човек.

— Благодаря за доброто желание — любезно отвърнал войникът, — но засега не бързам за рая. Бих искал още някоя и друга годинка да походя по земята и да се порадвам на това, което съдбата ми е отредила.

— Ти какво, рая ли не почиташ? — попитал го малко обидено свети Петър.

— Как мога да не почитам рая, никога не бих си позволил такова нещо — уверявал го войникът, — но сам казахте, че и на вас ви е тъжно без живи хора, а какво остава за мене, та аз, честно казано, съвсем отскоро живея като човек и ходя по света по своя воля.

— Май че си прав — съгласил се свети Петър. — Ами тогава, щом не искаш да отидеш в рая, а с право ти се полага награда за доброто сърце, кажи какво мога да направя за тебе? Можеш да ме помолиш за три неща, понеже три пъти помисли за мене, като ми даде своя хляб, постелята си и ми донесе вода. Само че казвай по-бързо, че звездите скоро ще угаснат и в тъмното мога да сбъркам пътя за рая. А там сигурно вече се безпокоят, че толкова дълго не се връщам.

Мислил войникът, мислил и претеглял за какво да го помоли и най-сетне казал покорно и срамежливо:

— Щом сте толкова добър към мене, свети Петре, бихте ли могли да ми дадете лула, която никога не загасва. Освен това бих искал да имам и талер^[2], който, дори да го изхарчиш, пак се връща в джоба ти.

Усмихнал се свети Петър, бръкнал в пазвата си и извадил оттам лула и един талер. Подал му ги и го попитал какво иска да получи като трети дар.

Войникът мълчал угрижен, защото не знаел за какво още би могъл да помоли свети Петър. Чак когато погледнал празната си торба, попитал нерешително:

— Свети Петре, мога ли да ви помоля за такова нещо — всичко, което погледна и си пожелае, да се намери по мое нареждане в ей тая торба?

— Добре — съгласил се, без много да му мисли, райският служител. — Щом ти се наложи, извикай по име това нещо, което си избрал, и му заповядай: „Марш в торбата!“

Преди още щастливият войник да успее да поблагодари, както трябва, за необикновените дарове, свети Петър се изгубил от погледа му.

Тази нощ нашият войник не мигнал, а само се наслаждавал на чудната лула и нетърпеливо очаквал утрото, защото бил решил, щом се поразвидели, да отиде до близкото градче, за да изпробва талера в тамошните магазини.

Като отишъл в градчето, той влязъл най-напред във фурната и поискал един хляб. Платил на хлебаря и зачакал с безпокойство ще се върне ли талерът при него. Развеселил се, когато го усетил в шепата си, още преди хлебарят да му е върнал рестото. Тогава вече много посмело се разположил в кръчмата, където за яденето и пиенето платил така, както в хлебарницата.

Не злоупотребявал с талера за излишни неща, но не гладувал и не студувал, а освен това не пропускал случая да помогне на всеки срещнат бедняк.

Скитал се войникът по света година, две, десет. В странстване прехвърлил осемдесетата си година, но продължил да се скита по широката земя. Най-сетне настъпил часът, когато съвестната и

неотстъпчива Смърт пресметнала, че вече му е време да умре. Наострила косата и се запътила към него.

Лежал си войникът в някаква странноприемница и си мислел какво ново ще види на другия ден. Изведнъж видял, че нещо, което не прилича нито на човек, нито на мъгляво привидение, се приближава мълчаливо към него и приятелски му се усмихва. Като се вгледал внимателно в привидението, той се досетил, че това е нейно височество Смъртта. Не се уплашил, защото е известно, че други може и да се боят от смъртта, но не и войниците. Те се отнасят към нея като към гостенка, макар и не винаги желана, като към землячка, с която все някак си можеш да се разбереш. Ето защо войникът учтиво ѝ рекъл:

— О-о-о, душегубке, не сме се виждали от много години; от момента, в който насмалко не ме раз целува край Лайпциг, мина доста време...

— Имаш добра памет — похвалила го Смъртта. — Да, тогава, без да искам, те закачих с косата, като гонех онзи пруски гренадир^[3], дете страхливо бягаше от бойното поле. Но съгласи се, че после не съм заплашвала живота ти, защото се оправя, след като случайно те бях наранила.

— Не си струва да говорим за минали работи — промърморил войникът. — Казвай честно кого търсиш тук?

— Че кого друго ако не тебе? — отвърнала Смъртта. — Считам, че вече доста си поживя и затова хайде, тръгвай след мене!

— Ако искам! — сопнал ѝ се войникът. — Имай предвид, че вече не съм в строя, а съм свободен човек, ясно ли ти е? Като ми омръзне животът, най-любезно ще те повикам, а засега ме остави на мира.

— Какво каза? — възмутила се Смъртта. — Осмеляваш се да ми противоречиш? На мене, която взимам душата на крале и императори, без да ми се противят, и не признавам нито молби, нито заплахи? Веднага се прощавай с живота!

— Не се коси напразно, старо! — присмехулно я посъветвал войникът. — Казах ти, че няма да тръгна с тебе, и ще си удържа на думата. А като своя стара позната те предупреждавам, остави ме на мира, защото иначе...

— Абе ти, какво, заплашваш ли ме? — зловецко го прекъснала Смъртта и замахнала с косата.

Тогава войникът мигом грабнал торбата си и извикал:

— Марш в торбата, стара вещице!

Глухо затракали сухите кокаляци на Смъртта. С невиджана бързина тя се навряла в торбата, а когато била вече вътре, войникът здраво я завързал, взел дъбовата си тояга и започнал така да я налага по краката, пищялките и ребрата, че всичко в странноприемницата зазвъняло и затрецяло. Пердашел я немилостиво войникът, без да обръща внимание на стенанията, молбите и заплахите й, и при това я поучавал:

— И друг път да не се хвалиш, вещице такава, че си най-силна от всички, защото, както виждаш, и на тебе ти намериха цаката.

Спрял да я бие чак когато замлъкнала и на въпросите на войника ще запомни ли тази поука, дори не изохкала в отговор.

„Брей, дали пък, както бях кипнал, не съм я убил?“ — разтревожил се войникът и надникнал в торбата. Като видял, че Смъртта лежи безчувствена и неподвижна, си помислил: „Ще я изнеса на двора, може би ще се свести на чист въздух.“

Речено-сторено. Изтърсил от торбата безчувствената Смърт край плета, сложил до нея косата и отишъл да спи.

Три дни и три ноци лежала Смъртта край плета, без да може да помръдне ни ръка, ни крак. През това време не умряло нито едно живо създание, дори слабо и нищожно като комара или бълхата.

Когато най-подир криво-ляво дошла на себе си, Смъртта се потътрила, куцукайки и охкайки, към рая и разправила на всички как се отнесъл към нея оня странстващ войник.

— Никога вече няма да отида за него — кълняла се тя във всички светци. — Нека се скита по земята, ако ще и до края на света, не ме интересува.

А когато от клюкарите, които не липсват и в рая, научила, че свети Петър е надарил торбата на войника с вълшебна сила, отишла при него и му вдигнала такъв скандал за това, че безразсъдно изпълнява хорските желания — не е за говорене! Но той, без ни най-малко да се ядоса от нейното роптаене и гняв, й отвърнал спокойно:

— Радвай се, че си жива и си гледай работата! А от войника стой по-далече, за да не удари косата ти на камък.

А когато Смъртта нацупена си тръгнала, свети Петър я утешил:

— Не се бой, старо! Главата си давам, че след години на войника ще му омръзне да се скита по света и сам ще дойде при нас.

И той не сбъркал, защото след четирийсет години на войника, който отдавна бил прехвърлил стоте, му омръзнали самотата и непрекъснатото скитане. През това време в страната се променили не само обичаите и редът, но дори и езикът. И понеже старите хора трудно свикват с новото дори когато е много хубаво, та и нашият войник все по-често се чувствал неловко и самотно сред младото поколение. Не винаги можел да се разбере с младежите и да се покаже по-умен от тях, което много го дразнело.

Ето защо странстващият войник решил да напусне тази земя и всяка вечер викал Смъртта да дойде да го прибере. Тя обаче, дори да била някъде наблизко, му отвръщала едно и също:

— Няма балами вече, драги! Та пак да ме налагаш, нали?

Видял войникът, че работата му е лоша, и решил да отиде без помощта на Смъртта в рая, защото нямал намерение да векува на друго място. Като разпитал един свой познат органист за пътя към рая, закрачил нататък.

Ох, измъчил се и капнал от умора упоритият войник, докато се покатери на най-високия връх в Карпатите, а оттам — прескачайки от облак на облак — се добрал до рая. Изнурен и изтощен, седнал до райските порти. Искал малко да си отдъхне и да приведе в ред мундира си, от който висели само парцали, та да не прилича на плашило, а на истински ветеран. След като се поизчистил, с шапка на главата и с лула в ръката, смело похлопал на райските порти. На въпроса: „Кой е?“ — извикал гръмогласно:

— Разрешете да доложя, тук е бившият ефрейтор от полка на славния генерал Воджински^[4], след това легионер при Домбровски^[5], а най-накрая ефрейтор от четвърти полк Децата на Варшава.

— А, ти ли си, братле — поздравил го приятелски свети Петър, отваряйки райските порти, и като видял минаващата наблизко Смърт, ѝ подвикнал:

— Ела тука, старо, за да се убедиш, че бях прав, когато ти казвах, че войникът, дете някога те пренебрегна, сам ще дойде при нас.

Смъртта се приближила предпазливо и като застанала за всеки случай зад гърба на свети Петър, му прошепнала на ухото:

— Внимавай, не го ядосвай, защото виждам, че тази проклета торба още виси на рамото му...

— Ти луда ли си! Та той няма да се осмели да я използва срещу мене! — скарал ѝ се свети Петър и се обърнал към войника — Е, хайде, влизай братле, но хвърли лулата, че ще вмиришеш с нея целия рай...

Войникът зачуден поклатил глава и отвърнал покорно:

— Простете ми, свети Петре, но как ще живея без нея? Ще умра от скука, ако поне веднъж на ден не си подръпна от чибучето. Не ми отнемайте лулата, ще я пуша в най-закътаното място, за да не преча на никого.

— Не умувай, ами хвърли лулата, защото иначе няма да те пусна в рая! — извикал гневно свети Петър и понечил да затвори райските порти.

Но войникът не бил вчерашен, тутакси сложил крака си между вратата и рамката и напирал да влезе.

— Махай се, че ще извикам стражата! — заплашил го свети Петър.

— Само без заплахи, защото, ако се ядосам, по-лошо ще стане — рекъл войникът и посегнал към торбата.

Смъртта забелязала това движение и с тревожен вик се втурнала в рая, като се вайкала, че войникът сигурно ще напердаши свети Петър така, както някога нея. Всички жители на рая, вдигнати на крак от виковете ѝ, се втурнали да помогнат на свети Петър да изпъди нахалния пришълец. Но понеже не действали задружно, ами всеки сам се опитвал да му прегради пътя за рая, при вратата настъпила такава суматоха и бъркотия, каквато досега не било имало в рая. И кой знае как щяла да свърши цялата тази необикновена история, ако не се бил намесил мъдрият цар Соломон.

Този ден хитрият монарх бил в много добро настроение, тъй като след дълги страдания успял да извърши нещо, което досега се считало за невъзможно. И така, той най-сетне бил разкрил тайната как може да се прелива от пусто в празно. Горд, че е извършил такова похвално откритие, цар Соломон се разхождал самотен из рая, защото поради високия си произход странял от простолюдието, включително и от това в рая. Когато чул виковете и боричкането при райските порти, той, любопитен по рождение, отишъл да види какво става там. Щом разбрал причините за тая навалица и олелия, се приближил до свети

Петър, който с последни усилия удържал щурмуващия райските порти войник, и му пошепнал:

— Разреши ми да се разправа с този храбрец.

Свети Петър се дръпнал, а цар Соломон отворил широко портата, застанал на прага и радостно извикал:

— О, кого виждам! Ако не ме лъжат очите, имам честта да говоря със смелия сержант, с когото дори Смъртта не е могла да излезе наглава. Както виждам, сержанте, благоволили сте да дойдете жив при нас. Ама че приятна изненада за всички! Заповядайте, влезте, заповядайте! — така говорел цар Соломон, а същевременно му преграждал пътя с величествената си фигура.

Войникът, учуден и малко объркан от това, че нещата взели такъв обрат, погледнал недоверчиво монарха.

— Благодаря за хубавите думи, но вие грешите, ваша милост, аз съм само ефрейтор.

— Не е възможно! — учудил се цар Соломон. — Който е успял да дойде жив при нас, би могъл да бъде най-малко генерал.

— Е, ако бях грамотен, офицерските пагони сигурно нямаше да ми се разминат — рекъл войникът, трогнат от неговите думи, — но понеже никой не се погрижи за това, и ето...

— Хе, аз ще ви науча и да четете, и да пишете, изобщо на всичко, което поискате — прекъснал го цар Соломон. — А засега ми дайте торбата, която носите, понеже виждам, че сте много изморен.

— Ас кого имам честта да говоря? — попитал войникът, съвсем усмирен от държанието на своя събеседник.

— Аз съм цар Соломон — отвърнал му той.

— За мене е изключителна чест да срещна такава известна личност като вас! Простете ми, че веднага не ви познах, ваше височество — оправдавал се войникът и без да се двоуми, му подал страшната си торба.

Захвърлил я цар Соломон далеч зад себе си, а после казал:

— Чух, че някой ви пречеше да влезете в рая заради красивата лула, която пушите. Аз самият с удоволствие бих си подръпнал няколко пъти от такъв хубав тютюн като вашия, но какво да се прави, като си забравих и тютюна, и лулата на земята.

— Ако не се гнусите, ваше височество, ето, заповядайте, попушете от моята — доверчиво му предложил войникът и му подал

лулата си.

Взел я Соломон и като извикал престорено от болка:

— Ох, каква е горещта, опарих се! — я изпуснал.

Паднала лулата на земята. А цар Соломон уж понечил да скочи след нея, но простодушният, наивен войник го хванал за дрехата и почнал да го убеждава:

— Чакайте, милостиви царю, не си струва да излагате живота си на опасност заради една лула, та дори да е такава хубава като моята.

Цар Соломон се престорил на съкрушен, извинил се на войника за загубата, която му нанесъл, а той, поклащайки тъжно глава, прошепнал просълзен:

— Дявол да го вземе, отиде ми лулата! Дано поне попадне в добри ръце на земята.

Желанието на войника се сбъднало, защото, както вече знаем, чудната лула паднала право на главата на бедния селянин, който пушил от нея до края на живота си, без да знае кому дължи това.

А цар Соломон, след като въвел войника в рая, поучил свети Петър:

— Запомни едно нещо, драги — всяка работа, дори най-деликатната, може да се уреди без викове и шум, стига само умната да я подхванеш.

[1] Климия — прът, който подпират страничните дъски на каруцата. — Б.пр. ↑

[2] Галер (нем.) — Стара немска сребърна монета, равна на три марки. — Б.пр. ↑

[3] Гренадир (фр.) — Войник от елитната пехотна част. — Б.пр. ↑

[4] Мачей Воджински (1780–1848) — майор от щаба на княз Юзеф Понятовски. — Б.пр. ↑

[5] Хенрик Домбровский (1745–1818) — генерал, създател на полските легиони, участник във войските на Наполеон. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.